

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIJY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

NamMQI
O'quv-uslubiy boshqarma
№ 632
«3» 07 2024

“Tasdiqlayman”
Namangan muhandislik-
qurilish instituti rektori
SH.T.Ergashev
2024 yil “ ”

XALQARO MENEJERLAR UCHUN BUXGALTERIYA HISOBI
FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi: 410000 – Biznes va boshqaruv
Mutaxassislik: 70410101 – Buxgalteriya hisobi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
ACCIM7	2024 - 2025	3	7,5
Fan modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari
Tanlov	O'zbek		6
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
Xalqaro menejerlar uchun buxgalteriya hisobi	90 (44 m/ 46 a)	135	225

I. Fanning mazmuni

1. Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda bugungi globallashtirish sharoitida biznes operatsiyalarining xalqaro jihatlari, xalqaro buxgalteriya hisobini rivojlantirish borasidagi iqtisodiy va siyosiy g'oyalarni, xalqaro buxgalteriya hisobi reglamentlari bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi – talabalarga dunyodagi milliy buxgalteriya tizimlarini shakllantirish, yillik moliyaviy hisobotlar tuzish, xalqaro moliyaviy hamjamiyat, xalqaro buxgalteriya standartlari kengashi va xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini, dunyo mamlakatlarida moliyaviy hisobot xalqaro standartlarining qo'llanilishi va hisobni yuritilishini o'rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Xalqaro buxgalteriya hisobiga kirish

Xalqaro hisob-kitob. Ko'p millatli korporatsiya evolyutsiyasi. Xorijiy mijozlarga savdo valyuta xavfi. Xorijiy to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar va xorijiy operatsiyalar bo'yicha moliyaviy hisobot. Xalqaro daromad soliqlari va xalqaro Transfer narxlash. Xorijiy operatsiyalar samaradorligini baxolash.

2-mavzu. Dunyo mamlakatlarida buxgalteriya hisobining xilma-xilligi

Buxgalteriya hisobining xilma-xilligi dalillari va sabablari. Huquqiy tizim va soliqqa tortish. Moliyalashtirish provayderlari va inflyatsiya. Buxgalteriya hisobining xilma-xilligi oqibatida yuzaga kelgan muammolar. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash. Moliyaviy hisobotlarning taqqoslanuvchanligi. Moliyaviy hisobot tizimlarining sub'yektiv tasnifi.

3-mavzu. Dunyo mamlakatlarida buxgalteriya hisobining xilma-xilligi

Buxgalteriya hisobining xilma-xilligi dalillari va sabablari. Huquqiy tizim va soliqqa tortish. Moliyalashtirish provayderlari va inflyatsiya. Buxgalteriya hisobining xilma-xilligi oqibatida yuzaga kelgan muammolar. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash. Moliyaviy hisobotlarning taqqoslanuvchanligi. Moliyaviy hisobot tizimlarining sub'yektiv tasnifi.

4-mavzu. Moliyaviy hisobotning xalqaro yaqinlashuvi

Yaqinlashish ma'nosining tushunchalari. Moliyaviy hisobotning xalqaro yaqinlashishga qarshi dalillarni aniqlovchi hisobot standartlari. Asosiy uyg'unlashtirish muhokama harakatlari, IASC tomonidan buxgalteriya hisobini belgilashda qo'llaniladigan prinsiplarga asoslangan yondashuvlar. IASC. xalqaro miqyosda birinchi marta qabul qilinishi bilan bog'liq standartlarini muhokama qilish. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni taqdim etish. "Anglo-sakson" hisobining ma'nosi.

5-mavzu. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari

"Eng past-umumiy-maxraj" yondashuv. Xalqaro buxgalteriya standartlarga reaksiya. Xalqaro buxgalteriya standartlariga muvofiqligi. Moliyaviy hisobotlarning asosiy maqsadi va asosiy taxminlari. Moliyaviy hisobotlarning sifatli xususiyatlari. Moliyaviy hisobotlarning elementlari. Kapitalni saqlash tushunchalari. MHXSning konseptual asoslari. Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish. Moliyaviy hisobot xalqaro standartlarini birinchi marta qo'llash.

6-mavzu. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari

Joriy aktivlar va majburiyatlar. Shartli majburiyatlar va shartli aktivlar. Miqdor majburiyatlar va qoidalari, ogir shartnoma. Qimmatli qog'ozlar - muqim ulushi to'lov operatsiyalari. Pul mablag'lari - muqim ulushi to'lov operatsiyalari. Tanlov-hisob-kitob ulushi to'lov operatsiyalari. Daromad solig'i, soliq qonunlari va stavkalari.

7-mavzu. Qiyosiy buxgalteriya hisobi

Xitoy Xalq Respublikasi buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Germaniya buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Yaponiya buxgalteriya hisobi buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Meksika buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Birlashgan Qirollik buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti.

8-mavzu. Qiyosiy buxgalteriya hisobi

Xitoy Xalq Respublikasi buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Germaniya buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Yaponiya buxgalteriya hisobi buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Meksika buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Birlashgan Qirollik buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti.

8-mavzu. Xorijiy valyuta operatsiyalari va xedjirlash valyuta riski hisobi

Valyuta operatsiyalari. Valyuta bozorlari va valyuta kurslari mexanizmlari. Valyuta kurslari hisobi. Xedjirlash mohiyati, ahamiyati. Spot va forward kurslari hisobi va opsiyon shartnomalari. Chet el valyutasidagi operatsiyalar hisobi.

9-mavzu. Xorijiy valyuta operatsiyalari va xedjirlash valyuta riski hisobi

Valyuta operatsiyalari. Valyuta bozorlari va valyuta kurslari mexanizmlari. Valyuta kurslari hisobi. Xedjirlash mohiyati, ahamiyati. Spot va forward kurslari hisobi va opsiyon shartnomalari. Chet el valyutasidagi operatsiyalar hisobi.

10-mavzu. Xorijiy valyutadagi moliyaviy hisobotlar transformatsiyasi

Moliyaviy hisobot mohiyati, shakllari, unsurlari, unga qo'yiladigan asosiy talablar. Transformatsiya tushunchasi, mohiyati va ahamiyati. Moliyaviy hisobot transformatsiyasi. Balans transformatsiyasi. Transformatsiya usullari.

11-mavzu. Moliyaviy hisobotlarning boshqa masalalari

Narxlar o'zgarishi hisobi (inflyatsiya hisobi). Moliyaviy hisobotlarga inflyatsiya ta'siri, o'sish va sotib olish qobiliyatining yo'qolishi. Narx o'zgarishlarini hisobga olish usullari. Joriy xarajatlar hisobi. Xalqaro darajadagi inflyatsiya hisobi. Giperinflyatsiya sharoitida xorijiy valyutadagi moliyaviy hisobotlarning transformatsiyasi. Biznes birlashuvi va konsolidatsiyalangan moliyaviy hisobotlar.

12-mavzu. Xalqaro moliyaviy hisobotlarning tahlili

Xalqaro moliyaviy hisobot, shakllari, unsurlari, unga qo'yiladigan asosiy talablar. Moliyaviy hisobot tahlili. Moliyaviy tahlil sabablari. Xorijiy portfel investitsiya hisobining tahlili. Xorijiy moliyaviy hisobotlarni tahlil salohiyati muammolari.

13-mavzu. Xalqaro moliyaviy hisobotlarning tahlili

Xalqaro moliyaviy hisobot, shakllari, unsurlari, unga qo'yiladigan asosiy talablar. Moliyaviy hisobot tahlili. Moliyaviy tahlil sabablari. Xorijiy portfel

investitsiya hisobining tahlili. Xorijiy moliyaviy hisobotlarni tahlil salohiyati muammolari.

14-mavzu. Xalqaro soliqqa tortish

Xalqaro soliqqa tortish mohiyati, tamoyillari, soliqqa tortish elementlari. Xalqaro soliqqa tortish amaliyoti, o'ziga xos xususiyatlari. Investitsiyalar bo'yicha qarorlar qabul qilish. Biznesning huquqiy shakli, moliyalashtirish usuli. Soliq turlari va soliq stavkalari.

15-mavzu. Xalqaro soliqqa tortish

Xalqaro soliqqa tortish mohiyati, tamoyillari, soliqqa tortish elementlari. Xalqaro soliqqa tortish amaliyoti, o'ziga xos xususiyatlari. Investitsiyalar bo'yicha qarorlar qabul qilish. Biznesning huquqiy shakli, moliyalashtirish usuli. Soliq turlari va soliq stavkalari.

16-mavzu. Xalqaro transfert narxlash

Transfert narx tushunchasi, mohiyati, qo'llanish sohasi, farqli xususiyatlari. Transfert narxlash usullari. Xalqaro transfert narxlashning maqsad va vazifalari. Baxolash va xarajatlarni minimallashtirish. Boshqa xarajatlarni minimallashtirish maqsadlari.

17-mavzu. Xalqaro transfert narxlash

Transfert narx tushunchasi, mohiyati, qo'llanish sohasi, farqli xususiyatlari. Transfert narxlash usullari. Xalqaro transfert narxlashning maqsad va vazifalari. Baxolash va xarajatlarni minimallashtirish. Boshqa xarajatlarni minimallashtirish maqsadlari.

18-mavzu. Ko'p millatli korporatsiyalarda strategik hisob masalalari

Strategik hisob tushunchasi, mohiyati, ahamiyati, turlari, qo'llanish sohasi. Strategiyani shakllantirish. Kapital budjetlashtirish texnikasi. Ko'p millatli kapital budjetlashtirish. Boshqaruv nazorati va operatsion budjet. Tashqi operatsiyalar faoliyatini baxolash.

19-mavzu. Ko'p millatli korporatsiyalarda strategik hisob masalalari

Strategik hisob tushunchasi, mohiyati, ahamiyati, turlari, qo'llanish sohasi. Strategiyani shakllantirish. Kapital budjetlashtirish texnikasi. Ko'p millatli kapital budjetlashtirish. Boshqaruv nazorati va operatsion budjet. Tashqi operatsiyalar faoliyatini baxolash.

20-mavzu. Qiyosiy xalqaro audit va korporativ boshqaruv

Xalqaro audit va korporativ boshqaruv. Tashqi audida xalqaro xilma-xillik. Auditning maqsadi va auditorlik muhitlari. Auditorlar va auditorlik firmalarini tartibga solish. Auditorlik hisobotlari. Auditorlik standartlarini xalqaro uyg'unlashtirish. Etika va xalqaro audit. Kasb etikasining yanada kommunikativ ko'rinishi. Qo'shimcha xalqaro auditorlik masalalari. Auditorlik javobgarligi va auditorlik javobgarligini cheklash. Auditor mustaqilligi va auditorlik komitetlari. Ichki audit.

21-mavzu. Xalqaro korporativ ijtimoiy hisobot

Korporativ ijtimoiy hisobot (KIH). Kompaniyalarning KIH amaliyotini tushuntirish uchun ishlatiladigan nazariyalar. Tashqi hisobotning hozirgi xalqaro tendensiyasini tavsifi. KIH amaliyotlarini tartibga solish uchun xalqaro darajada qo'yilgan qadamlar.

22-mavzu. Xalqaro korporativ ijtimoiy hisobot

Korporativ ijtimoiy hisobot (KIH). Kompaniyalarning KIH amaliyotini tushuntirish uchun ishlatiladigan nazariyalar. Tashqi hisobotning hozirgi xalqaro tendensiyasini tavsifi. KIH amaliyotlarini tartibga solish uchun xalqaro darajada qo'yilgan qadamlar.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu fandan talabalarga ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarda berilgan nazariy va amaliy bilimlar, kunikmalarni yanada mustahkamlash maqsadida mashg'ulotlarida zamonaviy tajriba uskulalari, ko'rgazmali qurol va informasion texnologiyalardan foydalanish talabalar bilimni yanada mustahkamlaydi. Fandan amaliy mashg'ulotlarni quyidagi mavzular asosida tashkil etish tavsiy etiladi.

1. Xalqaro buxgalteriya hisobiga kirish
2. Xalqaro hisob-kitob.
3. Xorijiy mijozlarga savdo valyuta xavfi.
4. Xorijiy to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar va xorijiy operatsiyalar bo'yicha moliyaviy hisobot.
5. Xorijiy operatsiyalar samaradorligini baxolash.
6. Dunyo mamlakatlarida buxgalteriya hisobining xilma-xilligi
7. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni taqdim etish
8. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari

9. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari
10. Xitoy Xalq Respublikasi buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti.
11. Rossiya Federatsiyasi buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti.
12. AQSH buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti.
13. Birlashgan Qirollik buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti.
14. Xorijiy valyuta operatsiyalari va xedjirlash valyuta riski hisobi
15. Xorijiy valyutadagi moliyaviy hisobotlar transformatsiyasi
16. Moliyaviy hisobotlarning boshqa masalalari
17. Xalqaro moliyaviy hisobotlarning tahlili
18. Xalqaro soliqqa tortish
19. Xalqaro transfert narxlash
20. Ko'p millatli korporatsiyalarda strategik hisob masalalari
21. Auditorlik standartlarini xalqaro uyg'unlashtirish.
22. Auditor mustaqilligi va auditorlik komitetlari.
23. Xalqaro korporativ ijtimoiy hisobot

Amaliy mashg'ulotlar bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Kurs ishlarini tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar

Fan bo'yicha kurs ishlari o'quv rejada nazarda tutilmagan.

V. Mustaqil ta'lim uchun topshiriqlar

Mustaqil ta'lim uchun topshiriqlar mavzulari:

1. Xalqaro buxgalteriya hisobiga kirish
2. Dunyo mamlakatlarida buxgalteriya hisobining xilma-xilligi
3. Moliyaviy hisobotning xalqaro yaqinlashuvi
4. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari
5. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari
6. Qiyosiy buxgalteriya hisobi
7. Xorijiy valyuta operatsiyalari va xedjirlash valyuta riski hisobi
8. Xorijiy valyutadagi moliyaviy hisobotlar transformatsiyasi
9. Moliyaviy hisobotlarning boshqa masalalari
10. Xalqaro moliyaviy hisobotlarning tahlili
11. Xalqaro soliqqa tortish
12. Xalqaro transfert narxlash
13. Ko'p millatli korporatsiyalarda strategik hisob masalalari
14. Qiyosiy xalqaro audit va korporativ boshqaruv
15. Xalqaro korporativ ijtimoiy hisobot

Asosiy adabiyotlar	
1. Karimov A., Ibragimov A., Rizaev N. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari. Darslik. -Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2020. 2. Tashnazarov. S.N. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari: Oliy o'quv yurtlari magistratura mutaxassisliklari uchun darslik. -Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2019. 3. Ergasheva SH, Ibragimov A, Rizaev N. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. Toshkent: "IQTISODIYOT", 2019. Qo'shimcha adabiyotlar 4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Insonga e'tibor va sifati ta'lim yili" da amalga oshirishga oid Davlat dasturi to'g'risida. 2023-yil 28-fevral, PF-27-son. 5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. -Toshkent: "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. - 52 bet. 6. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. -Toshkent: "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. - 36 bet. 7. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. -Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. - 416 bet. 8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24 fevraldagi "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4611-son qarori. 9. Norbekov D., To'rayev A., Raxmonov Sh. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. -Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2018. Axborot manbaalari 1. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi portali 2. www.mf.uz - O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi sayti 3. www.ach.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasining sayti	7. Namangan muhandislik - qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan. 8. Fan/modul uchun mas'ullar: I.Sirojiddinov - NamMQI "Iqtisodiyot" kafedrası professori, i.f.n. U.Xolmirzayev - NamMQI "Iqtisodiyot" kafedrası dotsenti, i.f.f.d. PhD. 9. Taqrizchilar: O.Aripov - NamMQI "Iqtisodiyot" kafedrası mudiri dotsenti, i.f.d. DeS O.Sobirov - NamMTI "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrası dotsenti, i.f.f.d. PhD.

16. Xitoy Xalq Respublikasi buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti 17. Germaniya buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti 18. Yaponiya buxgalteriya hisobi buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti 19. Meksika buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti 20. Birlashgan Qirollik buxgalteriya hisobi tamoyillari va amaliyoti. Mustaqil o'zlashtirilgan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda internet tarmoqlaridan foydalanib referat va uning taqdimoti, xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanishi, keys-stadi, vaziyatli masalalar to'plami ishlab chiqishi tavsiya etiladi.	VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari Talaba bilishi kerak: • ko'p millati operatsiyalarga nisbatan moliyaviy hisob va strategik masalalar, xalqaro moliyaviy hisobotlarni shakllantirish va taqdim etish haqida <i>tasavvurga ega bo'lishi; (bilim)</i> • turli milliy kontekstlarda buxgalteriya hisobining tabiati va rollaridagi qiyosiy farqlar va bu farqlarning sabablari, soliqqa tortish tartibi, birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuvlar, guruhlashtirilgan moliyaviy hisobotlarning xususiyatlarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma)</i> • xalqaro buxgalteriya maydonda so'nggi yirik ishlanmalar uchun rasionalizatorik, xorijiy valyuta hamda pul oqimlari to'g'risidagi hisobotni tuzish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)</i>
3.	VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • real vaziyatga asoslangan amaliy ishlarni bajarish; • esse, tezis va maqolalar yozish; • vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadi) yechish; • muhokamalarda ishtirok etish; • mustaqil ishlarni bajarish; • taqdimot tayyorlash; • turli darajadagi testlarni yechish; • so'rov o'tkazish.
4.	VIII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish yoki test sinovlarini topshirish.
5.	6.